

Vår saksbehandler
Heidi Margareth Johansen, tlf. 33 41 27 84

Dokument dato

Vår referanse
11/9798-1

Deres dato

Deres referanse

Arkivkode

Til alle norske kommuner
(plan, bygg, brannvesen)

Håndtering av brannfarlig, reaksjonsfarlig og trykksatt stoff – konsekvenser for kommunene når det gjelder planarbeid, byggesaksbehandling og tilsynsrollen

8. juni 2009 trådte forskrift om håndtering av brannfarlig, reaksjonsfarlig og trykksatt stoff samt utstyr og anlegg som benyttes ved håndteringen (forskrift om håndtering av farlig stoff) i kraft.

Forskriften erstatter følgende fire forskrifter:

- forskrift 26. juni 2002 nr. 744 om brannfarlig vare
- forskrift 27. februar 2004 nr. 490 om brannfarlig eller trykksatt stoff
- forskrift 9. mai 200 nr. 421 om anlegg som leverer motordrivstoff
- forskrift 24. februar 2004 nr. 456 om transport av petroleum i rørledning over land

Ikrafttreddelsen av 2009-forskriften innebærer en rekke endringer som angår også kommunene, både når det gjelder planarbeid, byggesaksbehandling og den nye tilsynsrollen i forbindelse med håndtering av brannfarlig, reaksjonsfarlig og trykksatt stoff.

DSB vil i dette brevet orientere kort om følgende:

1. Utstedelse av ferdigattest (eventuelt midlertidig brukstillatelse)
2. Kommunen som ny tilsynsmyndighet
3. Innmelding av farlig stoff
4. Samtykke
5. Konsekvensutredning
6. Arealmessige begrensninger og bruk av hensynssoner
7. Veiledninger/temaveiledninger
8. Oppdatering av kommunenes hjemmesider

1. Utstedelse av ferdigattest (eventuelt midlertidig brukstillatelse)

Det følger av forskrift 26. mars 2010 nr. 488 om byggesak (byggesaksforskriften) at for anlegg og konstruksjoner som anlegges etter bestemmelser gitt i eller med hjemmel i lov 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og om brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven) gjelder ikke reglene i plan- og bygningsloven kapitlene 22 (godkjenning av foretak for ansvarsrett), 23 (ansvar i byggesaker), 24 (kvalitetssikring og kontroll med prosjektering og utførelse av tiltak) og 25 (tilsyn). Unntakene omfatter også utbedring, utskiftning og reparasjon av slike anlegg og konstruksjoner, men ikke grunn- og terrengarbeider, herunder fundamentering. Øvrige regler gjelder så langt de passer.

For å sikre at nevnte anlegg er kontrollert i henhold til brann- og eksplosjonsvernloven og forskrifter gitt i medhold av denne før anleggene tas i bruk, er det av avgjørende betydning at kommunene har et system

Postadresse
Direktoratet for
samfunnssikkerhet og beredskap
Hovedkontor
Postboks 2014
3103 Tønsberg

Kontoradresse
Rambergveien 9
3115 Tønsberg
E-post
postmottak@dsb.no

Telefon
33 41 25 00

Internett
dsb.no

Telefaks
33 31 06 60

Org.nr.
974 760 983
Hovedkontoradresse
Rambergveien 9
3115 Tønsberg

som sikrer at ferdigattest (eventuelt midlertidig brukstillatelse) først utstedes når det er dokumentert at anlegget er kontrollert i henhold til brann- og eksplosjonsvernloven og forskrifter fastsatt i medhold av denne, herunder:

- forskrift 8. juni 2009 nr. 602 om håndtering av farlig stoff
- forskrift 9. juni 1999 nr. 721 om trykkpåkjent utstyr
- forskrift 7. juli 1994 nr. 735 om enkle trykkbeholdere

DSB anmoder derfor kommunene om å få på plass et system som sikrer at det ikke utstedes ferdigattest (eventuelt gis midlertidig brukstillatelse) uten at kommunene har forsikret seg om at anleggene er kontrollert som forutsatt.

Se vedlagt flytskjema når det gjelder saksgang for søknadspliktig tiltak etter plan- og bygningsloven.

Det gjøres oppmerksom på at for visse typer av anlegg, kreves at kontrollen skal utføres av en uavhengig kontrollør, se forskriftens § 9.

2. Kommunen som ny tilsynsmyndighet

Det følger av forskriftens § 23 at kommunen skal føre tilsyn med at bestemmelsene i forskriften blir overholdt.

DSB er i den forbindelse i gang med å arrangere kurs for brannvesenet når det gjelder å gå tilsyn med anlegg hvor det håndteres farlig stoff.

Så langt er det avholdt kurs i Lillehammer, Oslo, Halden, Bergen, Stavanger, Kristiansand og Ålesund.

Etter sommeren blir det arrangert tilsvarende kurs i Trondheim (31. august-1. september), Tromsø (28. – 29. september) og i Bodø (19. – 20. oktober). Det er fortsatt ledige plasser på disse kursene og påmelding kan skje via www.dsb.no.

DSB skal i tillegg, alene eller i samarbeid med kommunen, føre tilsyn med virksomheter som *representerer en betydelig risiko* eller der DSB *anser det nødvendig for å ha oversikt over risiko* knyttet til håndtering av farlig stoff.

I dette ligger at DSB vil føre tilsyn med håndteringen av farlig stoff i de samtykkepliktige virksomhetene, se forskriftens § 17. Følgende virksomheter er samtykkepliktige:

- virksomheter som omfattes av storulykkeforskriften av 17. juni 2005
- virksomheter som omlaster farlig stoff fra skip til skip
- virksomheter som transporterer farlig stoff i rørledninger med driftstrykk over 16 bar

På de samtykkepliktige anleggene er det altså DSB som er tilsynsmyndighet når det gjelder håndtering av farlig stoff. Kommunen skal/kan imidlertid føre tilsyn etter annet regelverk der kommunen er tilsynsmyndighet, eksempelvis forskrift 26. juni 2002 om brannforebyggende tiltak og tilsyn.

DSB vil i så stor grad som mulig trekke kommunen med når DSB, alene eller sammen med andre myndigheter, går tilsyn på de samtykkepliktige virksomhetene.

DSB forventer at kommunene i første omgang innlemmer tilsyn med farlig stoff når de går tilsyn etter forskrift om brannforebyggende tiltak og tilsyn.

Utover dette forventer DSB at kommunen gjør en risikobasert utvelgelse av hvilke øvrige anlegg man ser behov for å gå tilsyn med. Oversikten over innmeldte anlegg (se pkt. 3) vil være til nytte i dette arbeidet.

3. Innmelding av farlig stoff

Virksomheter som oppbevarer farlig stoff over visse mengder, se forskriftens § 12 jfr. vedlegg 1 og vedlegg 2, skal melde inn oppbevaring av farlig stoff over visse mengder elektronisk til DSB. Anlegget skal også kartfestes.

Hver gang det meldes inn et anlegg genereres det en e-post som sendes til postmottak i den kommune der stoffet skal oppbevares. Kommunen kan dessuten på forespørsel til DSB få tilsendt samlerapporter (kommunerapporter) med oversikt over hva som håndteres av farlig stoff i den enkelte kommune. Kartfiler kan også oversendes.

Kommunene vil i løpet av ett års tid få elektronisk tilgang til ovennevnte innmeldingssystem ("SamBas") i eget distrikt, slik at kommunene til enhver tid har en oppdatert oversikt over hva som er innmeldt av farlig stoff i kommunen.

Slik informasjon vil være nyttig både mht. utvelgelse av tilsynsobjekter, fastsettelse av hensynssoner mv.

4. Samtykke

Som nevnt under pkt. 2 er visse virksomheter pliktig å innhente samtykke for håndtering av farlig stoff, se forskriftens § 17 første ledd.

Det er DSB, ikke kommunene, som skal fatte vedtak om samtykke. Det er imidlertid naturlig at DSB trekker kommunene med i samtykkeprosessen, slik at saken blir så godt opplyst som mulig. Kommunene sitter ofte på lokal kunnskap det kan være nyttig for DSB å kjenne til før vedtak fattes.

Kommunene er ofte første myndighet som er i kontakt med utbygger. Det er meget viktig at utbyggere av virksomheter som kan tenkes å ville bli omfattet av et krav om samtykke fra DSB, evn. også underlagt krav om konsekvensutredning (se pkt. 5), så tidlig som mulig i prosessen med å etablere virksomheten/endre virksomheten gjøres oppmerksom på at kontakt med DSB må etableres.

I tillegg til de anleggene som er samtykkepliktige direkte i kraft av forskriften, kan DSB i særskilte tilfeller treffe vedtak om at også andre virksomheter vil kunne omfattes av et krav om samtykke dersom virksomhetens plassering og utforming samt håndtering av farlig stoff tilsier det, jfr. forskriftens § 17 siste ledd. Dersom kommunen sitter på opplysninger som gjør at det kan være aktuelt å benytte denne bestemmelsen i forhold til et bestemt anlegg som er under planlegging, bes det om at DSB underrettes snarest mulig slik at DSB kommer inn i prosessen på et så tidlig tidspunkt som mulig.

DSB har utarbeidet *Temaveiledning om innhenting av samtykke* som gir informasjon til de samtykkepliktige virksomhetene mht. hvordan saksgangen er, hvilke opplysninger DSB må ha for å kunne behandle søknaden mv.

Temaveiledningen finnes elektronisk på www.dsb.no.

5. **Konsekvensutredning**

Av forskrift 26. juni 2009 nr. 855 om konsekvensutredninger § 3 første ledd bokstav e) jfr. vedlegg II nr. 14 følger at virksomheter som skal ha samtykke skal behandles etter konsekvensutredningsforskriften dersom de faller inn under ett eller flere av kriteriene i § 4.

Av vedlegg II pkt. 14 følger videre at DSB vil være ansvarlig myndighet etter konsekvensutredningsforskriften der det ikke utarbeides plan etter plan- og bygningsloven og det kreves samtykke.

Dialog mellom kommunene og DSB på et tidlig stadium i prosessen er derfor viktig i saker som gjelder etablering av virksomheter som vil kunne være samtykkepliktige, bl.a. med tanke på å avklare om tiltaket skal konsekvensutredes, hvem som er å regne som ansvarlig myndighet mv.

Temaveiledning om innhenting av samtykke (se pkt. 4) omtaler også forholdet til konsekvensutredningsforskriften på dette feltet.

6. **Arealmessige begrensninger og bruk av hensynssoner**

Virksomheter som håndterer farlig stoff har plikt til å sørge for at håndteringen skjer på en slik måte at mennesker, miljø, og omgivelser er tilfredsstillende sikret. Sikkerhetsnivået skal etableres gjennom tekniske og organisatoriske tiltak i virksomheten, eventuelt i kombinasjon med arealmessige begrensninger.

Det følger av lov 14. juni 2002 nr. 20 om vern mot brann, eksplosjon og ulykker med farlig stoff og brannvesenets redningsoppgaver (brann- og eksplosjonsvernloven) § 20 at arealmessige begrensninger skal fastsettes av kommunen etter bestemmelsene i plan- og bygningsloven.

Etablering av arealmessige begrensninger vil kunne skje gjennom fastsettelse av hensynssoner. Det følger av plan- og bygningslovens § 11- 8 at kommuneplanens arealdel i nødvendig utstrekning skal vise hensyn og restriksjoner som har betydning for bruken av areal.

Virksomhetene må selv bære kostnadene forbundet med etablering av arealmessige begrensninger, enten disse blir etablert gjennom avtale eller ekspropriasjon.

Kommunen må sørge for at arealmessige begrensninger blir etablert for virksomheter i sitt distrikt, og at det ved fremtidige utbygginger nær eksisterende anlegg blir sørget for avstander som gir et tilfredsstillende sikkerhetsnivå.

Som fagmyndighet for farlige stoffer mener DSB at bruk av hensynssoner er et særlig viktig virkemiddel for virksomheter som håndterer farlige stoffer. Bruk av hensynssoner er viktig for å ivareta nasjonal arealpolitikk og for å ivareta Norges forpliktelser knyttet til EUs Seveso II direktiv (storulykkevirksomheter). Dette innebærer at man har kontroll over lokalisering av nye virksomheter, kontroll med større endringer i eksisterende virksomheter, og kontroll med utvikling som kan øke faren for, eller konsekvensene av, større ulykker.

Kommunen må ha en bevisst holdning til hvilke aktiviteter som lokaliseres hvor, og hva som kan aksepteres av nye aktiviteter i områder der det allerede er etablert industri som håndterer farlig stoff.

For å få en oversikt over hvilke virksomheter som håndterer farlig stoff i kommunen, kan kommunen ta kontakt med DSB for å få oversendt en rapport over dette (kommunerapporten). Se mer om mulighetene for å få tilsendt informasjon under pkt. 3.

DSB har p.t. under utvikling en veiledning når det gjelder etablering av hensynssoner rundt virksomheter som håndterer farlig stoff. Denne veilederen vil rette seg mot både virksomhetene som håndterer farlig stoff og kommunene. Det tas sikte på at denne veilederen er ferdigstilt innen utgangen av 2011.

7. Veiledninger / temaveiledninger

Til forskrift om håndtering av farlig stoff er det / vil det bli utarbeidet følgende veiledninger og temaveiledninger som finnes elektronisk på www.dsb.no:

- Veiledning til forskrift om håndtering av farlig stoff
- Veiledning om innmelding av farlig stoff.
- Temaveiledning om bruk av farlig stoff - del 1 – Forbruksanlegg for flytende og gassformig brensel.
- Temaveiledning om bruk av farlig stoff – del 2 – Kulde og varmepumpeanlegg, kjelanlegg for damp- og hetvannsystemer, trykkluftanlegg og diverse forbruksanlegg.
- Temaveiledning om transport og distribusjon av petroleum i rørledning over land.
- Temaveiledning om innhenting av samtykke.
- Temaveiledning om oppbevaring av farlig stoff
- Temaveiledning om omtapping av farlig stoff (ferdig årsskiftet 2011/2012)
- Temaveiledning om tilvirkning og behandling av farlig stoff (ferdig sommeren 2012)

8. Oppdatering av kommunenes hjemmesider

Ikrafttreddelsen av forskrift om håndtering av farlig stoff innebar en relativt stor endring på regelsiden når det gjelder håndtering av farlig stoff.

DSB har tidligere ved e-post av 8. februar 2011 til alle landets brannvesen anmodet om at hjemmesidene i kommunen oppdateres på dette punkt. I den forbindelse ble det også oversendt forslag til tekst som kommunene (brannvesenene) kunne bruke på sine hjemmesider.

DSB oppfordrer kommunene til å ta tak i dette. Om man ønsker e-posten av 8. februar 2011 tilsendt på nytt, kan DSB kontaktes på følgende e-postadresse: heidi.johansen@dsb.no.

Med hilsen
for Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap
Enhet for risikovirksomheter

Torill F. Tandberg
avdelingsdirektør

Knut Erik Burud
fung. avdelingsleder